

ONTWERPBESLUIT WITTERVELD

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 387);

Gelet op artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Witterveld**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):
 - H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
 - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - H4030 Droge Europese heide
 - H7110 *Actief hoogveen
 - H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
 - H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
 - H91D0 *Veenbossen

Artikel 2

1. De aanwijzing, bedoeld in artikel 1, gaat tevens vergezeld van een nota van toelichting, welke deel uitmaakt van dit besluit.
2. De in artikel 1 bedoelde speciale beschermingszone vormt het Natura2000-gebied **Witterveld**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.

Artikel 3

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Noord, van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Cascadeplein 6, 9726 AD Groningen. Ter inzage legging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s).

Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres:
<http://www.minlnv.nl/natuurwetgeving>.

Het definitieve besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de ter inzage legging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura2000-gebied Witterveld bij de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrictlijn

1. INLEIDING

Door middel van dit besluit wordt het gebied Witterveld aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrictlijn. Het aangewezen gebied vormt het Natura2000-gebied Witterveld, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen.

In hoofdstuk 2 van deze nota van toelichting wordt de aanwijzing onder de Habitatrictlijn kort toegelicht. In dit hoofdstuk wordt tevens melding gemaakt van de status van beschermd natuurmoment voor een deel van het Natura2000-gebied, welke bij dit besluit komt te vervallen. Deze toelichting omvat verder in hoofdstuk 3 de gebiedsbeschrijving, bijzonderheden met betrekking tot de begrenzing en een toelichting op de kaart. Tenslotte zijn in hoofdstuk 4 de instandhoudingsdoelstellingen vermeld.

2. AANWIJZING HABITATRICTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Witterveld aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrictlijn (verder aangeduid als "Habitatrictlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "Witterveld" en onder nummer NL1000003 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor twee prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrictlijn.

Dit Habitatrictlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura2000-gebied Witterveld (landelijk gebiedsnummer 24). Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrictlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 4) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 Doelendocument. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 Profielendocument. Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura2000-netwerk.

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt bij aanwijzing als speciale beschermingszone onder artikel 10a de status van het hieronder genoemde natuurmonument. In dergelijke gevallen heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura2000-gebied waarop de

aanwijzingen als natuurmonument betrekking hadden, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 4).

Het beschermd natuurmonument Witterveld is aangewezen op 18 maart 1991 (besluitnummer NMF-912430, Stcrt. 1991, nr. 60).

Het Natura2000-gebied Witterveld ligt in de provincie Drenthe en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Assen en Midden-Drenthe.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Witterveld is een heide- en hoogveengebied ten zuidwesten van Assen. Het gebied maakte in het verleden onderdeel uit van de uitgestrekte Smildervenen die ooit grote delen van NW-Drenthe en aangrenzend Friesland bedekten. Vrijwel het gehele oorspronkelijke hoogveengebied is afgegraven. Dit terrein is echter door een samenloop van omstandigheden gespaard gebleven van ernstige ontwatering en afgraving.

In het gebied worden vochtige en droge heidevegetaties, rustend hoogveen en levende hoogveenvegetaties en plaatselijk opgaand bos, enkele schraalgraslanden en open water aangetroffen. Er is een goed ontwikkelde gradiënt van hoogveen naar droge heide op zandgrond aanwezig, waarin alle bijbehorende habitattypen goed ontwikkeld voorkomen. In de heide liggen enkele pingoruïnes.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Witterveld behoort tot het Natura 2000-landschap 'Hoogvenen'.

De begrenzing van het Habitatrictlijngebied Witterveld is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede voor zover van toepassing nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen.

Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.¹

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Globaal gaat het om het heide-, bos- en hoogveengebied ten zuidwesten van Assen.

¹ Hof van Justitie EG ,7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

Het voormalige beschermd natuurmonument Witterveld heeft een oppervlakte van 463 ha en ligt geheel binnen de begrenzing van het Natura2000-gebied Witterveld. Het voormalige beschermd natuurmonument is apart op de kaart aangegeven. Het Natura2000-gebied beslaat een oppervlakte van 482 ha. Dit cijfer betreft de bruto-oppervlakte, omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- De begrenzing is afgestemd op die van het natuurmonument Witterveld opdat deze geheel binnen het Habitatrichtlijngebied valt.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea toegelicht.

Verder is de begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) op twee plaatsen aangepast:

- Aan de zuidoostzijde is een strook cultuurgrond (4,6 ha) die ten onrechte als deel van het natuurmonument was opgenomen, komen te vervallen.
- Aan de westzijde zijn een aantal percelen (19 ha) die onderdeel uitmaken van 't Hoedveen, aan het gebied toegevoegd ter verbetering van de algehele samenhang. Hierdoor kan bescherming en beheer van Vochtige heiden, (*hogere zandgronden*) subtype A (H4010_A) en Herstellende hoogvenen (H7020H7120) beter worden uitgevoerd.

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- **Bebouwing** betreft één of meer gebouwen of bouwwerken, geen gebouwen zijnde. **Gebouw:** elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. **Bouwwerk:** elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.

- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Met betrekking tot het grensverloop langs verharde wegen, hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een verharde weg wordt de grens gelegd op de voet van het talud of langs de wegberm aan de zijde van het gebied.
- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen omdat dergelijke wateren een ecologisch/ waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige natte habitats/ leefgebieden.
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.
- Waar de buitengrens van het watergebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenteen van de dijk. Waar de buitengrens van een landgebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk aan de gebiedszijde.

4. INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau.

4.2 Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitatypes en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitatypes en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitatypes en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

4.3 Habitatrichtlijn: habitatypes (bijlage I)

H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype binnenlandse kraaiheibegroeiingen komt voor op de zandgronden en is mede van belang vanwege de openheid van het gebied en de gradienten naar het veen met de daarbij behorende biodiversiteit.

H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit vochtige heide, *hogere zandgronden* (subtype A).

Toelichting Het habitatype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) komt in goede kwaliteit (weinig vergrast) voor op de zandgronden en is mede van belang vanwege de openheid van het gebied en de gradienten naar het veen met de daarbij behorende biodiversiteit. De heidevegetaties op het verdroogde hoogveen worden niet tot dit habitatype gerekend, maar maken onderdeel uit van habitatype H7120 herstellende hoogvenen. Daar waar de vochtige heiden grenzen aan de hoogveenkernen, is het gewenst dat een ontwikkeling naar habitatype H7110 actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A) plaatsvindt.

- H4030 Droge Europese heide**
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype droge heiden komt in goede kwaliteit (weinig vergrast) voor op de zandgronden en is mede van belang vanwege de openheid van het gebied en de gradienten naar het veen met de daarbij behorende biodiversiteit. De heidevegetaties op het verdroogde hoogveen worden niet tot dit habitatype gerekend, maar maken onderdeel uit van habitatype H7120 herstellende hoogvenen.
- H7110 *Actief hoogveen**
 Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A) en behoud van oppervlakte en kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).
 Toelichting Het habitatype actieve hoogvenen is vooral aanwezig in de vorm van *hoogveenlandschap* (subtype A). Het gebied levert één van de grootste bijdrage voor dit habitatype in Nederland. Het andere subtype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) komt hier in pingoruïnes voor. Hoewel voor Nederlandse omstandigheden in bijzonder goede conditie bewaard, is de eigenlijke veengroei toch beperkt geraakt tot een klein gedeelte van het aangemelde subtype A. Herstel lijkt echter goed mogelijk, samen met een oppervlakte uitbreiding op plaatsen waar nu nog de habitatypen H7120 herstellende hoogvenen en H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) voorkomen.
- H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is**
 Doel Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit. Enige achteruitgang in oppervlakte ten gunste van habitatype H7110 actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A), is toegestaan.
 Toelichting Er zijn goede mogelijkheden om een zodanige kwaliteitsverbetering van het habitatype herstellende hoogvenen te bereiken, dat een groot deel kan overgaan in habitatype H7110 actieve hoogvenen, *hoogveenlandschap* (subtype A). Er is echter sprake van enige uitbreiding van berken en grassen. Deze ontwikkeling moet gestopt worden om de beoogde kwaliteitsverbetering mogelijk te houden. De heidevegetaties en bossen op het verdroogde hoogveen worden niet gerekend tot habitatypen H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A), H4030 droge heiden en H91D0 hoogveenbossen, maar maken onderdeel uit van herstellende hoogvenen.
- H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion***
 Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.
 Toelichting Het habitatype pioniervegetaties met snavelbiezen komt voor in afgeschraapte laagtes binnen habitatype H4010 vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).

H91D0	*Veenbossen
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Het habitatype hoogveenbossen komt aan de rand van het veen voor, op de (natuurlijke) overgang naar zandgronden. Het habitatype is hier in zeer fraaie vorm aanwezig. De bossen op het verdroogde hoogveen worden niet tot habitatype H91D0 hoogveenbossen gerekend, maar maken onderdeel uit van herstellende hoogvenen.

4.4 Beschermde natuurmonumenten

Het Natura2000-gebied Witterveld omvat geheel het gelijknamige beschermd natuurmonument (zie hoofdstuk 2). Ingevolge artikel 15a, derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 heeft de instandhoudingsdoelstelling voor dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit (verder: de “oude doelen”). Voor zover deze doelstellingen Natura2000-waarden betreffen, zijn deze begrepen in de in de voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. In een aantal gevallen is het onmogelijk om zowel de oude doelen als de Natura2000-doelen te bereiken, bijvoorbeeld omdat die doelen tegenstrijdig beheer vragen. In deze gevallen gaan de Natura2000-doelen vóór om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen. In het beheerplan zullen de oude doelen net als de overige instandhoudingsdoelen worden uitgewerkt in ruimte en tijd. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis met betrekking tot oude doelen is toegestaan ten gunste van Natura2000-doelen. Het van rechtswege vervallen besluit is ter informatie bij dit besluit gevoegd (bijlage A).

MINISTERIE VAN LANDBOUW,
NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Dir.-Gen. Landelijke Gebieden
en Kwaliteitszorg

Directie Natuur-, Milieu-
en Faunabeheer

NMF-912430

18 maart 1991

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied, bekend onder de naam "Witterveld", gelegen in de gemeenten Assen en Smilde en gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet (Stb. 1967, 572);

dat het natuurmonument bestaat uit een gave overgang van hoger gelegen zandgronden met vochtige en droge heidevegetaties naar een hoogveengebied met rustend hoogveen en levende hoogveenvegetaties, alsmede plaatselijk opgaand bos, enkele schraalgraslanden en open water;

dat het natuurmonument in hydrologisch, geomorfologisch en biologisch opzicht en uit een oogpunt van natuurschoon een samenhangend geheel vormt;

dat het natuurmonument een gave randzone van een suboceanisch vlak hoogveen bevat met een meerstal met zeer goed ontwikkelde verlandingsvegetaties en samen met de hoogveenrestanten in het zuiden en westen van het natuurmonument, die gedeeltelijk afgegraven zijn, behoort tot een restant van de nu vrijwel geheel ontgonnen, eertijds uitgestrekte Smildegerven;

dat er sprake is van gradiënten in bodemsoorten en hoogteligging en een, door de geologische en geomorfologische omstandigheden, vrijwel onafhankelijk functionerend hydrologisch systeem, dat de condities voor de groei van hoogveenvegetaties garandeert;

dat deze abiotische omstandigheden hebben geleid tot een grote verscheidenheid aan levensgemeenschappen, waarvan ook zeldzame dier- en plantesoorten deel uitmaken;

dat het gebied vanwege zijn omvang en ligging en zijn relatie tot de overige heide- en veengebieden in west-Drenthe van belang is als broedgebied voor ongeveer zestig vogelsoorten, waaronder minder algemene soorten, en als pleister- en fourageergebied voor minder algemene tot zeldzame vogelsoorten;

dat het gebied van belang is als refugium voor amfibieën en reptielen;

dat het natuurmonument uit een oogpunt van natuurschoon van groot belang is door zijn gaafheid en afwisseling van vegetatietypen;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument, dat hieronder niet alleen moeten worden begrepen de hiervoor genoemde biologische waarden en het natuurschoon, maar ook de voor de fauna noodzakelijke rust, de voor hoogveengebieden kenmerkende geologische en geomorfologische structuur, de hydrologie en de waarde voor het archeologisch en paleo-ecologisch onderzoek;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is verzekerd;

Gezien de beschikking van 22 maart 1990, nr. NMF-90-1153, houdende het besluit dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het "Witterveld";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Drenthe ingezonden beschouwingen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

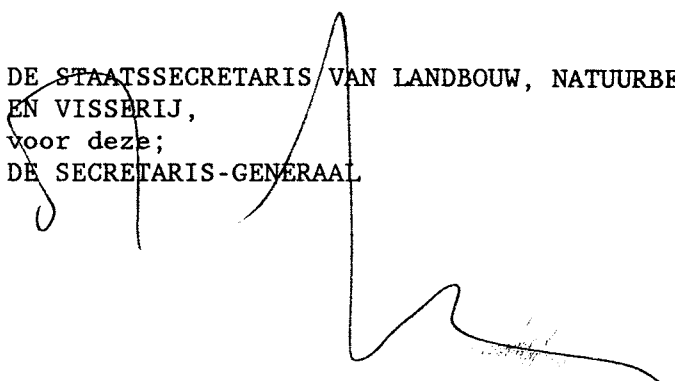
Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT :

- I. Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied, bekend onder de naam "Witterveld", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend gemeente Assen, sectie O, nr. 842 ged.; sectie P, nrs. 777, 1347, 1348, 1417 ged., 1418, 1463 ged., 2053, 2059 en 2065; gemeente Smilde, sectie F, nrs. 1299, 1667 en 1917 ged., een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN66.
- II. Bij deze beschikking gaat een toelichting die in samenhang met deze beschikking moet worden gelezen.

Van deze beschikking zal mededeling worden gedaan in de Staatscourant.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,
voor deze;
DE SECRETARIS-GENERAAL

TOELICHTING BEHORENDE BIJ BESCHIKKING NMF-91-2430

1. Inleiding

Het beschermd natuurmonument "Witterveld" ligt ten zuidwesten van Assen. Aan de noordgrens van het natuurgebied ligt het gehucht Witten en aan de zuidzijde het gehucht Laaghalerveen (gemeente Beilen). "Witterveld" is ca 465 ha groot en ligt voor het grootste deel in de gemeente Assen (337 ha) en voor het overige deel in de gemeente Smilde (128 ha). Het gebied is geheel eigendom van de gemeente Assen en bestaat uit bos-, heide- en hoogveenvegetaties.

Met de onderhavige beschikking wordt het "Witterveld" aangewezen als beschermd natuurmonument.

2. Natuurwetenschappelijke betekenis

2.1. Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

Tijdens de laatste ijstijd is door erosie het, door het oprukkende landijs, in het Saalien ontstane grondmorenelandschap versneden door dalen. In deze dalen bleef doorgaans niets van de keileemafzetting over. Het veen in het noordoostelijk deel van het Witterveld ligt in een dergelijk erosiedal, maar in dit dal is het keileempakket niet geheel verdwenen waardoor voldaan werd aan de bijzondere voorwaarden voor het ontstaan van hoogveen, zowel vroeger als nu.

Ook na de turfwinning en ontginning van de Smildigerven zijn de omstandigheden gunstig gebleven.

De betrokken slenk is zuidwest-noordoost georiënteerd en vertoont een kleine rug in het zuiden, die zich openbaart als een zandopduiking, die deze slenk afsluit van de overige veengronden. De ondergrond van het beschermd natuurmonument bestaat waarschijnlijk geheel uit keileem in een zwakgolvend verloop met hier en daar komvormige laagtes, waarop later dekzand is afgezet. In het noorden is dit zand één meter dik en ligt de keileem dus ondiep. In het hooggelegen middengedeelte is het dekzand twee meter dik; het hoogteverschil in dit gebied bedraagt vier meter (11-15 m + N.A.P.). Op de hogere vlakke delen van de dekzandverheffingen liggen enkele pingo-ruïnes. De grootste heeft een nog vrijwel gave ringwal (terwijl deze elders vaak verdwenen is) en het is de diepste pingo-ruïne in Drenthe die nog volledig met veen gevuld is. Het reeds genoemde zuidelijk en noordoostelijk gelegen hoogveen is in het Holoceen ontstaan, uitwiggend over het dekzand, hetgeen te zien is aan de zandruggen die in het veen opduiken.

Langs de dalflanken van de slenk zijn vondsten uit de vroege en midden-steentijd gedaan. Omdat latere bewoningssporen ontbreken is het waarschijnlijk dat het gebied na 4000 v. Chr. onbewoond is geweest, zodat bodem en vegetatie zich ongestoord konden ontwikkelen.

In het 150 ha grote veengedeelte is variatie ontstaan in de vorm van steilranden, veenputten en hoogveenrestanten, in die delen waar men begonnen is met ontvening. Dit vond met name plaats vanuit het zuiden en zuidwesten en is tot in de jaren zestig op kleine schaal voortgezet door particulieren die voor turfwinning van de gemeente Assen vergunning kregen.

Hoogveen komt in onvergraven toestand voor met een maximale dikte van drie meter, over een oppervlakte van ongeveer 100 ha.

De cultuurgronden zijn afgegraven en ontgonnen tot dalgrond, behalve een klein deel ten oosten van het Mandeven dat onvergraven in cultuur werd genomen (bovenveencultuur) en behoorde tot de Marke van Laaghalen. Dit is van groot belang omdat hier de grondwaterstand niet drastisch is verlaagd en het hoogveengedeelte van het beschermd natuurmonument dat het laagst gelegen is, hier aan grenst. Vanaf de oostkant is men niet erg actief geweest met het afgraven van veen, voordat de militairen het gebied als oefen- en schietterrein in gebruik namen. Wel werd er landbouw bedreven in het beschermd natuurmonument hetgeen te zien is aan de greppels, als sporen van de boekweitbrandcultuur die zowel op afgegraven als op onvergraven hoogveen te vinden zijn. Deze sporen zijn vrijwel alleen in hoogveengebieden te vinden.

In het noordelijk deel is variatie in het oppervlak ontstaan door de inmiddels als restanten aanwezige, aangelegde en weer verlaten kogelvangers. Het gebied is hier intensief begreppeld. Ook het veengedeelte werd sterk ontwaterd door de aanleg van een tankgracht en een loopgravensysteem tijdens de oorlog.

Door plaatselijke turfwinning en boekweitcultuur is het maaiveld vooral in het zuidelijke veengedeelte gedaald zodat het ondanks de enorme ontwatering van de zuidelijke en zuidwestelijk van het beschermd natuurmonument gelegen ontgonnen gronden, dicht bij de grondwaterspiegel is komen te liggen.

Het deel dat grenst aan de Eekhoutswijk is, ondanks de grote externe ontwaterende invloed, nat tot zeer nat.

De gradiënten in de bodemsoorten zijn van belang gezien hun gaafheid: op de dekzandopduikingen in het veen en hooggelegen zandgedeelte in het midden van het beschermd natuurmonument hebben zich haarpodsolen ontwikkeld die overgaan in veldpodsolen met overwegend lemig zand. Deze gaan weer over in moerige podsolen en onvergraven hoogveen. Dit is een zeldzame situatie omdat hoogveenranden doorgaans het begin zijn van de turfwinning. Deze ongestoorde bodemgradiënten, gecombineerd met de genoemde geologische situatie zijn de oorzaak van de zeldzaam fraaie hoogveenontwikkeling. De hogere haarpodsolgronden slaan neerslag op en vormen een buffervoorraad grondwater in het beschermd natuurmonument. Dit water wordt met een bepaalde snelheid doorgegeven aan het veen via de natuurlijke afstroming door bodem en vegetatie naar de lagere moerpodsolen en veengronden. Dit is een stabiele gradiëntsituatie van hoog, droog en voedselarm, naar laag, nat en voedselarm.

2.2. Flora en vegetatie

De hiervoor omschreven omstandigheden hebben geleid tot een grote verscheidenheid in natuurwaarden.

Op de hogere gedeelten komen heidevegetaties voor met plaatselijk veel opslag van met name Berk. Een relatief kleine oppervlakte droge heide gaat over in een grote oppervlakte vochtige en natte heide op zandgronden en op hoogveen. Dit zijn over het algemeen vochtige Dopheidevegetaties. Internationaal gezien zijn deze vegetaties van groot belang. Het Dopheide-aspect wordt soms overgenomen door Kraaiheide en veenmosrijke Dopheidevegetaties. De grote met veen gevulde pingo-ruïne heeft een Dopheidevegetatie met verder Eenarig wollegras, diverse veenmossoorten, Kleine en Ronde zonnedauw, Lavendelheide en Veenbes. Dit vegetatiebeeld met potenties voor hoogveenvorming wordt elders nauwelijks nog aangetroffen in vennen. Het areaal hoogveen wordt gedomineerd door Pijpestrootje, met op diverse plaatsen tussen de pollen veenmossen. Het geheel van het rustend hoogveen, met plaatselijk vegetaties die kenmerkend zijn voor levend hoogveen in de slenk, is van zeer grote betekenis omdat dit een geheel eigen vegetatietype is, dat afwijkt van hoogveenvegetaties als bij het Meerstalblok in het reservaat Bargerveen. In de slenk is zuidwestelijk van de meerstal "Meeuwenmeer" een uitgebreide levende veenvormende vegetatie aanwezig met een gradiënt vanaf de zandopduiking naar het open water. Eerst is er een Pijpestrootjevegetatie met Veenbies, veenmossen en berkenopslag, die overgaat in een vegetatie met Stijf haarmos, een soort die kenmerkend is voor meerstalranden met vast veen in de ondergrond. Deze wordt gevolgd door een trilveenzone waar veenmossen, met name *Sphagnum cuspidatum* en *S. apiculatum*, aspectbepalend zijn. Veenbes en Ronde zonnedauw komen massaal voor en verder onder andere Lavendelheide, Rood viltmos, Dopheide en Kraaiheide; kortom het beeld van de ongestoord groeiende hoogvenen met karakteristieke permanent natte slenken en kleine lage bultjes. In het naar het noordoosten van deze hoogveenkern uitlopende slenkgedeelte bevindt zich een brede, uitgestrekte, zeer natte zone waardoor het water richting Witterdiep langzaam afstroomt (doorstroomzone) met over een grote oppervlakte een zeer bijzondere vegetatie. Dit is de overgang naar het buiten het beschermd natuurmonument gelegen beekdal.

Hier is onder berkenopslag een grootschalige veenmosvegetatie aanwezig in allerlei ontwikkelingsstadia, welk geheel goede ontwikkelingsmogelijkheden heeft. De aanwezigheid van berkenopslag is een natuurlijk gegeven, dat samenhangt met het feit dat hier sprake is van een hoogveenrandzone. Dit zal naar verwachting de hoogveenvorming hier niet belemmeren.

Het feit dat de goede condities van nature aanwezig zijn en slechts beperkt door ontwatering verstoord zijn (geweest), wekt hoge verwachtingen aan de groei- en instandhoudingsmogelijkheden van dit gedeelte.

Het Witterveld behoort naast Bargerveen en Fochteloërveen tot de best bewaarde hoogveengebieden van Drenthe. De aanwezigheid van de Meerstal is zeldzaam en de ligging ervan aan een hoogveenrandzone is van groot belang.

2.3. Fauna

Als fourageer- en pleistergelegenheid is het beschermd natuurmonument voor veel vogels van belang, onder andere voor de soorten Ruigpootbuizerd, Blauwe kiekendief, Water- en Houtsnip en Klapekster. Deze laatste schaarse soort is te beschouwen als een rustindicator.

Voorts zijn er enkele waarnemingen bekend van de Kraanvogel.

De broedvogelbevolking van het beschermd natuurmonument is rijk en representatief voor vochtige heidegebieden, de aanwezigheid van deze specifieke vogelsoorten is van grote betekenis. Van de soorten Wulp, Roodborsttapuit, Paapje, Kneu, Boompieper, Sprinkhaanrietzanger en Geelgors komen relatief veel broedparen voor. Op gedeelten met open water komen Dodaars, Wintertaling, Slobeend en Bergeend als broedvogels voor. In totaal zijn er ongeveer zestig soorten broedvogels.

Naast algemeen voorkomende zoogdieren zijn Hermelijn, Wezel en Bunzing aangetroffen.

Ook in herpetologisch opzicht is het gebied van grote betekenis; zo bevindt zich er een zeer grote, vitale populatie van de Adder.

Voorts komen in het beschermd natuurmonument Gladde slang en Heikikker voor.

3. Natuurschoon

Door zijn gaafheid en afwisseling in landschaps- en vegetatietypen is het beschermd natuurmonument van grote betekenis uit een oogpunt van natuurschoon.

4. Begrenzing

De begrenzing is gekozen op grond van de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon. Aan alle zijden wordt de grens van het beschermd natuurmonument bepaald door de ontginningsgrens, behalve aan een deel van de zuidzijde waar schraalgraslanden binnen de begrenzing zijn opgenomen. Waar de grens loopt langs wegen en paden is het hart van de begeleidende sloot bedoeld indien deze aanwezig is.

Verharde openbare wegen met bermen en bermsloten vallen buiten de begrenzing van het beschermd natuurmonument.

Voor de exacte begrenzing van het beschermd natuurmonument wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN 66.

5. Bescherming krachtens andere instrumenten

In het in 1990 door Provinciale Staten van Drenthe vastgestelde streekplan Drenthe, is het heide-, veen- en bosgebied aangeduid als "Zône 6". Binnen deze zône staan globaal zowel behoud, herstel als ontwikkeling van natuurwaarden voorop.

In het Bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Assen, op 10 december 1985 onherroepelijk geworden, is het in deze gemeente gelegen deel van het beschermd natuurmonument bestemd als natuurgebied. In het noorden zijn gronden aangeduid met "beperking

overgangsrecht". Hier geldt dat het gebruik ten behoeve van de kleiduivenschietsport nog ten hoogste vijf jaar mag worden gehandhaafd na het van kracht worden van het plan (1985). Dit gebruik is inmiddels beëindigd.

In de gemeentelijke Milieunota van Assen is aangegeven dat voor het gehele beschermd natuurmonument een natuurgericht beheer wordt voorgestaan.

Het Bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Smilde is, behoudens op onderdelen die niet van belang zijn voor het beschermd natuurmonument, goedgekeurd door G.S. in 1973. Het gedeelte van het beschermd natuurmonument dat hieronder valt is bestemd als "militair terrein" en "agrarisch gebied". Deze bestemmingen geven geen bescherming aan de aanwezige waarden van het beschermd natuurmonument. De omschrijving van "militair terrein" geeft slechts de bestemming aan voor militaire oefendoeleinden en de daarbij behorende gebouwen en andere bouwwerken, open terreinen voor opslag, parkeerplaatsen en andere werken. De huidige beheersdoelstelling en het huidige gebruik van het heide-, bos- en veengebied komen niet overeen met deze bestemming; er geldt slechts een beperking voor het oprichten van bouwwerken en er zijn geen aanlegvoorschriften van kracht. Inmiddels is besloten een nieuw bestemmingsplan voor te bereiden.

6. Huidig gebruik en beheer

In 1985 is voor het eerst een werkplan voor het natuurgerichte beheer van het grootste deel van het gebied opgesteld door de eigenaar (de gemeente Assen), als uitwerking van het in 1980 vastgestelde beheersplan. Voor het overige deel, het Haarbos, is in 1983 een beheersplan gemaakt in het kader van de Bosbijdrageregeling. In dit deel wordt 7 ha heide zo nat mogelijk gehouden en begraaasd met schapen; de overige 8 ha wordt beheerd als opgaand loofbos.

Met de uitvoering van het genoemde werkplan voor het "Witterveld" is een aanvang gemaakt door het ongedaan maken van de onnatuurlijke hoofdafwatering die in de periode 1940-1945 is aangelegd. In overleg met het Ministerie van Defensie zijn maatregelen genomen om de neerslag zoveel mogelijk in het veld vast te houden en het water langs natuurlijke wegen te verzamelen en af te doen stromen. Voor de bewaking (patrouillering) en de ontsluiting voor de brandweer zijn de wegen met aanliggende sloten in de veiligheidszone verbeterd, mede in relatie met de verhoogde waterstanden.

Een groot deel van de aanwezige bosvegetatie wordt door de beheerder, de dienst Bossen en Plantsoenen van de gemeente Assen, gehandhaafd, actieve mechanische bestrijding van houtopslag vindt op enkele plaatsen plaats; door middel van waterstandsverhoging sterven de berken plaatselijk binnen drie jaar af. Voorts wordt door begrazing met Drentse schapen binnen elektrische rasters de vegetatie (bos en heide) onderhouden en wordt grootschalige bosvorming in drogere delen tegengegaan. De pijpestrootjevegetatie in het zuiden wordt 's zomers door jongvee begraaasd.

De veiligheidszone van de militaire schietbanen is door het Ministerie van Defensie afgesloten door middel van verbodsborden op

diverse plaatsen en slagbomen bij de toegangswegen. De begrenzing is zodanig gekozen dat de intensief gebruikte schietbanen buiten de begrenzing vallen. De incidenteel in gebruik zijnde handgranatenbaan (B8) ligt in het gebied direct naast de overige schietbanen. De oefengeweergranaatbaan (B9) in het zuidelijke gedeelte (gemeente Smilde) wordt zelden of nooit gebruikt en is ook niet ingericht voor gebruik.

Voor het schietterrein is een Hinderwetvergunning afgegeven op 18 oktober 1988, die echter op 15 juni 1990 weer is vernietigd. Ten behoeve van de veiligheid wordt er gepatrouilleerd; de toegang voor derden is, voorzover niet strijdig met de veiligheid, slechts mogelijk op basis van vergunningen.

Het militair beheer is in grote lijnen niet strijdig met de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon van het gebied; het gebruik van een groot deel van het beschermd natuurmonument als veiligheidszone heeft eerder een beschermende werking. Het natuurbeheer wordt echter sterk bemoeilijkt door dit gebruik.

In het beschermd natuurmonument vinden recreatieve activiteiten plaats. In het noorden was tot voor kort een kleiduvenschietbaan in gebruik. Het is een terrein met enkele houten gebouwtjes dat overigens bezaaid is met lood en resten van kleischoteltjes. In lengterichting wordt het beschermd natuurmonument doorsneden door zandbanen/wegen die als start- en landingsplaats voor de zweefvliegsport gedurende de zomermaanden dienst hebben gedaan. Dit gebruik is in 1990 beëindigd. De Stichting Circuit van Drenthe gebruikt enkele schraalgraslanden in het zuidoosten als parkeerplaats tijdens de zogenaamde T.T.-week en andere evenementen, terwijl wegen in het zuiden van het beschermd natuurmonument als aan- en afvoerroute in gebruik zijn tijdens het T.T.-evenement. De 12 ha schraalgraslanden in het zuiden, deel uitmakend van het beschermd natuurmonument, werden tot en met 1989 op basis van onderhoudscontracten van de Dienst der Domeinen met een looptijd van 3 jaar onderhouden door particulieren. Voorwaarde was daarbij, dat de gronden niet werden gescheurd en dat het gras jaarlijks gemaaid en afgevoerd werd. Er werden paarden en vee geweid. Thans heeft de gemeente Assen het beheer overgenomen en afgestemd op het beheer van het Witterveld als natuurgebied. De waterstand aan de noordzijde van deze graslanden wordt hoog gehouden om drainage van het natuurgebied te voorkomen.

In het beschermd natuurmonument vindt jaarlijks jachtbeheer plaats. De jachtrechten zijn (nog 3 jaar) verhuurd aan derden (met beperkingen).

Door toepassing van de Natuurbeschermingswet is het niet alleen mogelijk het behoud van het huidig natuurschoon en de natuurwetenschappelijke waarden te waarborgen, maar kan eveneens het beheer in het onderhavige gebied zodanig worden gestuurd dat deze waarden verder worden ontwikkeld.

In het volgende hoofdstuk zal worden aangegeven op welke wijze instandhouding en ontwikkeling kan worden gerealiseerd door middel van de rechtsgevolgen van de aanwijzing.

7. Gewenst beheer

7.1. Ontsluiting

Het is gewenst dat een aantal wegen binnen de begrenzing wordt opgeheven omdat het gebruik ervan de rust verstoort, een ongewenst ruimtebeslag legt op het beschermd natuurmonument en een optimale waterhuishouding belemmert. Vanwege de kwetsbaarheid van de natuurwaarden en de veiligheidsvoorschriften die met het gebruik van de militaire schietbanen samenhangen zal de openstelling beperkt dienen te zijn. Een eventuele beperkte ontsluiting voor wandelaars in het zuidelijke deel zou de beleving van de natuurwaarden op een verantwoorde wijze mogelijk kunnen maken in de vorm van openstelling van een bestaand pad, zodat een doorgaande route om en langs het gebied mogelijk wordt.

7.2. Abiotisch beheer

Verstoring van de bodemprofielen is ongewenst, tenzij dit voor de natuurontwikkeling noodzakelijk is.

In verband met de ontwatering van omliggende gebieden is een stabiele grondwaterstand niet te bereiken in het gehele gebied maar wel dient er naar gestreefd te worden dat het verschil tussen zomer- en winterpeilen wordt verkleind.

De watergangen op de grenzen van het bos-, veen- en heideterrein hebben op een aantal plaatsen een ontwaterende functie voor aangrenzende cultuurlanden, de tot nu toe als parkeerplaats gebruikte delen en de wegen en fietspaden.

Deze ontwatering heeft verstoring van de waterhuishouding van het bos- en heideterrein tot gevolg. Het is gewenst dat de kunstmatige ontwatering wordt gestopt en dat het huidige gebruik van de betrokken gronden hierop afgestemd wordt en/of het stelsel van waterlopen gewijzigd wordt.

7.3 Biotisch beheer

Het is gewenst het interne biotische beheer te richten op de instandhouding en ontwikkeling van de levensgemeenschappen van de droge en natte heide en hoogvenen, het plaatselijk ontwikkelen en in stand houden van bostypen (integraal met de heidevegetaties te begrazen) en extensief beheer van de cultuurgronden om het gebied als voedselarme eenheid natuurgebied te handhaven met instandhouding van het karakter van het heidelandschap.

Voortzetting en verdere ontwikkeling van het graasbeheer is gewenst. Voor het ontwikkelen van hoogveen- en natte heidevegetaties is bestrijding van berkenopslag e.d. van belang om verdroging en verrijking van het milieu en verstoring van de bodem tegen te gaan. Voor het heidebeheer is het gewenst dat bijvoorbeeld maatregelen als maaien en plaggen planmatig worden uitgevoerd om ophoping van voedingsstoffen te verminderen en de heide vitaal te houden. Het is gewenst dat de cultuurgronden verder worden ontwikkeld tot schraalgrasland.

Jacht zal kunnen plaatsvinden wanneer in een wildbeheerplan waarborgen worden gegeven dat zodanig wordt gejaagd, dat de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument niet worden geschaad. Op grond van een dergelijk wildbeheerplan zal een vergunning ex artikel 12 van de Natuurbeschermingswet worden verleend.

Wanneer echter het beheer van het beschermd natuurmonument gericht is op spontane ontwikkeling van zo compleet mogelijke ecosystemen met een hoge mate van zelfregulatie en tevens medegebruik (grotendeels) is uitgesloten, zal geen vergunning ex artikel 12 worden verleend, tenzij zulks in het belang van het natuurbeheer of ter voorkoming of beperking van wildschade noodzakelijk is.

7.4. Recreatie

Continuering van het huidige recreatieve medegebruik is ongewenst omdat dit een optimaal beheer frustreert, onder meer door rustverstoring en ruimtebeslag. De zandbanen die tot voor kort werden gebruikt voor het landen en opstijgen van zweefvliegtuigen, hebben door de bijbehorende ontwateringsvoorzieningen, een negatieve invloed op de regulerende waterleverende functie voor de lagere delen in het westen.

Het is gewenst de aanwezige wegen en banen weer als natuurterrein te beheren.

De rustverstoring en de verontreiniging (lood en restanten van schoteltjes) die veroorzaakt werden door het gebruik van de kleiduienschietbaan in het noordwesten zijn beëindigd. Sanering van de schietbaan is gewenst.

Het is gewenst het gebruik van de schraallanden als parkeerplaats (ten zuidwesten van het TT-circuit) te beëindigen en deze schraallanden vervolgens te integreren in het natuurbeheer; ontwikkeling tot heide of heischraal grasland is gewenst. Gebruik als parkeerplaats verdraagt zich niet met deze doelstelling mede vanwege de effecten van bodemverdichting, onrust en betreding van het gebied door bezoekers van het TT-complex. Het gebruik van het beschermd natuurmonument als passeerroute is ongewenst i.v.m. verstoring van de rust, met name in het broedseizoen.

7.5. Militair gebruik

Militaire activiteiten beperken zich in de praktijk tot de noordelijke schiet- en granaatbanen tot de noordelijke schietbanen. Het gebruik van de binnen de begrenzing gelegen handgranaatbaan (B8) kan vooralsnog worden gecontinueerd. Verplaatsing van de pistoolbaan is gerealiseerd. In verband met het vanwege de veiligheid noodzakelijke toezicht dient de patrouilleroute in stand te worden gehouden. Hierbij dient de hydrologische barrièrewerking zoveel mogelijk beperkt te worden, omdat ook in het noordelijke vochtige deel integraal beheer van het beschermd natuurmonument gewenst is.

8. Rechtsgevolgen van de aanwijzing

8.1. Rechtsgevolgen ex artikel 12

Volgens artikel 12 van de Natuurbeschermingswet is het verboden zonder vergunning handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen die schadelijk zijn voor het natuurschoon of voor de natuurwetenschappelijke betekenis van een beschermd natuurmonument. Onder de werking van dit artikel vallen niet alleen schadelijke handelingen die binnen het beschermd natuurmonument worden verricht maar ook handelingen die buiten het beschermd natuurmonument plaatsvinden en schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke waarden van het beschermd natuurmonument. Hierbij moet met name gedacht worden aan handelingen die de waterhuishouding beïnvloeden en de verstoring van rust door betreding en geluidsoverlast (voor zover dit niet de gangbare T.T.-evenementen betreft) tot gevolg hebben. In het kader van een op te stellen bestemmingsplan voor het Circuit is door de gemeente Assen een een aanvang gemaakt met een onderzoek naar de effecten daarvan op het milieu.

Hoewel het moeilijk is om tevoren exact aan te geven welke handelingen al dan niet schadelijk zullen zijn en derhalve vergunningplichtig, wordt om de gedachten enigszins te bepalen hierna een aantal handelingen opgesomd waarvoor, gelet op de daarvan te verwachten gevolgen, een vergunning aangevraagd moet worden. Deze lijst is niet volledig.

- Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
- Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte - al dan niet aan hun bestemming onttrokken - voertuigen, caravans, kampeerauto's of tenten.
- Planten van bomen of struiken.
- Vellen, rooien, snoeien, kappen, branden of anderszins beschadigen van hout- of struikgewas, anders dan voor een normaal bos- of natuurbeheer noodzakelijk is.
- Berijden of stallen van voertuigen en bromfietsen anders dan voor het agrarisch en bosbouwkundig gebruik en het natuurbeheer.
- Beoefenen van buitensport (motorsport, schietsport, zweefvliegsport, (model)vliegtuigsport, fietscross, countrycross, houden van wedstrijden of racen met motorrijtuigen of bromfietsen, paardrijden e.d.).
- Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse constructies, installaties, leidingen of apparatuur.
- Opslaan, storten, bergen, lozen of deponeren van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, (vloei)stoffen of producten.
- Aanleggen of verharden van wegen, paden, banen of parkeergelegenheden of het aanbrengen van andere oppervlakteverhardingen.
- Handelingen, welke wijziging van de waterhuishouding of (grond-)waterstand beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals het graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, het veranderen van waterpeilen, het aanleggen van kunstwerken en het aanleggen van drains, plassen of vijvers of het

- vergroten of verdichten daarvan.
- Handelingen, welke wijziging of intensivering van het bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals ontgronden, bodem verlagen, ophogen of egaliseren, scheuren en/of fraisen, diepploegen van grasland of andere verstoringen van het bodemprofiel en het ontginnen van moerassige laagten of van bos.
 - Gebruik van bestrijdingsmiddelen, groei- of stoorstoffen.
 - Gebruik van organische of anorganische meststoffen.
 - Aanbrengen of inrichten van recreatieve voorzieningen, zoals caravan- of kampeerterreinen, lig- of speelweiden, picknickplaatsen enz.

Er is geen vergunning vereist voor het uitoefenen van de jacht, mits de jachtdruk niet verhoogd wordt en voor zover het lopende jachtverhuurcontracten betreft. Voor het aangaan van nieuwe jachtverhuurcontracten dient echter een vergunning te worden aangevraagd. Hierbij wordt verwezen naar het hiervoor ten aanzien van de jacht gestelde in paragraaf 7.3. Biotisch beheer. Ten aanzien van militaire activiteiten is geen vergunning vereist voor zover dit patrouille-activiteiten betreft die nodig zijn voor de controle van de veiligheidszone rond de schietbanen.

Een vergunning dient krachtens artikel 13, eerste lid, te worden aangevraagd per aangetekende brief aan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer, Postbus 20401, 2500 EK DEN HAAG).

Omdat het in de praktijk voor betrokkenen vaak moeilijk is te beoordelen of in een bepaald geval een vergunning vereist is, wordt dringend aangeraden hierover tijdig advies te vragen aan de consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer.

8.2. Rechtsgevolgen ex artikel 14

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar voor een beschermd natuurmonument, of een gedeelte daarvan, een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft.

Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor de in het beheersplan neergelegde handelingen géén vergunning vereist.

Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en gebruikers duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten, dan wel gewenst zijn in verband met het behoud van de kwaliteit van het beschermd natuurmonument. Aan de betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten of lasten, die redelijkerwijs niet, of niet geheel, voor hun rekening behoren te komen.

Het ligt in de bedoeling om de totstandkoming van een integrale beheersvisie voor het beschermd natuurmonument te bevorderen, op basis van de in paragraaf 6 genoemde beheersplannen.

8.3. Rechtsgevolgen ex artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken, af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen.

Zo is het op grond van dit artikel bijvoorbeeld verboden eieren te rapen of honden los te laten lopen in het gebied. Overigens is het gebied niet vrij toegankelijk.

9. Inlichtingen

De Consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is gaarne bereid alle gewenste inlichtingen ter verstrekken. Het kantoor van de Consulent Natuur-, Milieu- en Faunabeheer in de provincie Drenthe is gevestigd te Assen, Mandemaat 3, Postbus 146, 9400 AC Assen; telefoon 05920-27911.